

REGÉLŐ.

Pesten vasárnap június 2^{kán} 1839.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p.p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Mosonvidéki népszokások.

(Szentjánosi köznép öltözetének rajzával.)

Moson vármegyének azon róna vidékén, melyet keletről a' Duna, délről a' nevezetes Hanság, nyugotrul Fertő tava, éjszakerül szőlőkkel borított hegyláncz szigetel-el, ámbár szálla nélküli gyepesei az utazót unatják, fürkésző szeme még is, végre a' csinos falukba beérvén, több érdekesre, és uti naplójába iktatni méltóra talál. Így leginkább szemébe fog akadni e' vidék lakosainak különös öltözete, melly, kivált a' nőnemnél, magyar ország minden lakosaiétól nagyon eltávozik.

E' vidék, 's talán egész Moson megye, előbb a' határszéleken történt viszálykodások, utóbb a' török had gyakor áldozatainak levén színhelye, ősi lakosaitól nagy részint megfosztatott. Innen magyarázható, hogy ezen, Bécshez olly közel vidéknek gyepesei olly tágasak, 's laktalanok. Leginkább az 1683-ki, ámbár a' Törökre nézve olly roszul kiütött bécsi ostrom előtt, e' vidék falvai tüzzel, lakosai a' vérszomjas Törökök által vassal emésztettek-föl, 's csak lassan (édesgetve a' földes urak szép engedményeik 's a' föld termékenysége által) gyűltek ide a' mult század elején ismét lakosok, többnyire felső Ausztria szállítván ide népesebb faluiból vagyontalanabb, de munkabíró, 's dologra kész lakosait. Így a' német-sóvári (salzburgi) kerületből is több gyarmat, különösen Szolnok (Zaneck), Szent-Péter (St. Peter), Szent-János (St. Johannis), Tarcsa (Andau). és Szent András (St. Andree) helységekben telepedék-le; 's ezek azon lakosok, számra jelenleg mintegy 6.600., kik közül a' férfiak ugyan egészen átvették itt a' mosoni vidéken általán divatozó magyar öltözetet, de a' némberek, kivált főköltőkben, ősi német viseletöknél maiglan is megmaradtak.

Szerencsénk van ezennel szép olvasónéinknak, e' divatok rajzával, ugy szinte az itteni nép *) némelly szokásainak leírásával is

*) A' közel Rábaköziek őket sajátlag póroknak, a' Németek Heidebauer-nak nevezik.

kedveskedni. Éppen nem kecsegtetjük azzal magunkat, hogy e' divatokból kegyetek a' téli sejourra némelyeket tán kiszemelnének, de ha a' sejour olykori unalmas perczeiben póraink 's pórnöink viseletének és szokásainak furcsasága bibor ajkaikat csak mosolyra fejlesztendné is, ohajításunk teljesülve, fáradságunk bőven jutalmazva lenne.

Ezen öt falunak lakosai, mindnyájan ő cs. kir. fensége Károly főherczeg jobbagyái, nem urbéri, hanem bizonyos kötelezési viszonyokban vannak fenséges uraságukkal. Szép engedményekkel bírnak a' földes uri haszonvételekből, u. m. korcsmáltatással, mészárszékkal. Többnyire vagyonosak, 's ámbár ősi német nyelvök mellett megmaradtak, még sem olly hálátlanok őket olly anyailag tápláló, már most több, mint százados honunkhoz, hogy gyermekeiket magyar nyelvtanulás végett, a' közel Bábaközbe, cserében ne adnák. Innét gyakran történik, hogy illy német képű lakost németül szállítván-meg, midőn ez sejti nagyobb jártosságunkat a' magyarban, magyar feleletet ad a' szállítónak.

Házaiik kívül csinosak, belül jól rendezvék 's butorozvák. Építésmódjok nem leghelyesebb, sőt a' nádazott háztetőknek szakadatlan egybefüggése miatt, tüzi veszély esetében, kárt okozható. — Foglalatosságaik a' földmivelés, fuvarozás, gyékényekkel kereskedés, 's mindenek előtt szénatakarítás. Szénájok a' Hanyban (Hanságban) annyi terem, hogy Bécset nagy részint ők látják-el evvel, 's ritka hét, mellyen oda harmincz szekér szénánál többet nem vinnének.

Testalkatukra nézve szálasak, átalán izmosak, dologban fáradhatlanok, nem éppen szaporák. Hiányzik bennök a' tűz, az élénkség, melly a' Magyarat bélyegzi; őket járásaikban 's tetteikben előbb lomháknak vélhetnők. Lelki tulajdonaikra nézve szelidek, jó indulatúak; vallásukhoz ragaszkodók, buzgók; erkölceikre nézve, némelly férfiaknál a' borszomjat kivéve, feddhetlenek; szükölködőken segíteni készek; de idegenek iránt átalán, sőt maguk között sem igen udvariasak. A' fuvarozók ellen e' vidéken már többször panaszkodtak.

Öltözetük, mint már érintettük, a' férfiaknál átalán magyar. Telent fekete bárány bőrrrel prémzett sötét kék mentét fekete zsinórral, szintén illy színű és zsinorzatú nadrágot viselnek: nyarant csak a' mentét változtatják, 's ez most prém nélküli; ujjaik szélről piros bársonnal beszegvék. Fejüket nagy területű kalap, lábaitkat szerfelett hosszú szárú kordován esizma fedi. A' sarkantyú náluk egészen ismeretlen. És ez egyiránt öltözetük az öregeknek és fiataloknak; csak hogy az első kalapja ékszer nélküli, míg az

utóbbiaké kerti vagy csináltt virágbokrétaikkal és strucz- páva- de leginkább a' nálók sokra becsült darutollal ékeskedik.

A' nőnemre talán kíváncsiabbak szép olvasóneink, 's azért mi is pontosan, mindent részletesen felvéve, teljesítendjük rajzolói tisztünket. Az egész nőnem, pólyás gyermekétől elaggott anyókáig, főkötőt hordoz. A' legkülönbélebb módosítás (mintegy „réglement indispensable des bonnets“) a' különféle korúaknál pontosan megtartatik. A' két éves leányka letevéen gömbölyű kis főkötőjét, egy hosszabb, hátul lapos, elől fodrozott (mint ezt képünk mutatja) főkötővel, inkább, mondhatni, elrutittatik, mint felruháztatik; majd tizedik éve felé ebből is kivetköztetvén, a' közönséges alakút. hátul lefüggő, pajzs szabású fedezettel veszi-fel. Ez a' hajadon (de illy formán éppen nem hajadon) leánynál minden napra fekete vászonból, vasárnapi fekete selyemből készül, pajzsa hátul aranyféle virágokkal levén himezve, elől fekete csipkével körítve. — Ha a' pap áldása a' nők sorába avatta a' szüzet, akkor fekete főkötője hófejérré változik, mellynek eleje, 's hátul pajzsa finom részéből, gyenge átlátszó piros selyemmel bélelve, készül, az előbbi aranyhimzetű szövet helyett. Az átkötő szalagok is finom fejtér gyolcsból szoktak lenni; csakhogy a' házasság első évében, nagyobb ünnepeken, kék selyem szalagokkal szoktak felcseréltetni. Ha az évek csoportosodnak, akkor a' már kényelmesb kendő borítja a' szürkülő főt; de van alkalom, mint például: a' családban történt halálos eset, vagy pedig ajtatoskodásaik (leginkább nagy Pénteken) — midőn kicsin 's nagy egyiránt főkendőt vesz fel, mi illy esetben gyász és szomorúság jele; de a' mi kis gömbölyű arcaiknak némi nevetséges tekintetet ad. — És így a' főkötők tekervényes cikkelyén átvergődünk volna.

A' sokaknál valóban nem kecstelen nyakat, többnyire gyöngy, de mindeniküknél legalább egy piros szivded üveg ékesíti. A' kebel illő szemérmesen nyakig a' legtarkább, de nehéz szövetű selyemkendőkkel fedeztetik; nyarant egy virághimzetű mellény, telent a' rajzon is látható prémes öltvény, rekli (Röckl), takarja derekukat. Az illy mente (posztóból) ritkán sötétzöld 's kék, többnyire feketéből készül. Prémje a' drága róka-forok, mellyben olly kényesek, hogy csak a' hófejét kedvelik, megvetvén már a' kissé sárgásat is. Illy mentének alja virágos szövettel (damasztal), többnyire kék színűvel, van szegve; — hasonlólag kék, néha aranyféle szövet borítja az öregebbek mente-ujjait is. A' fiatakkák ide is széles prémet varatnak.

Ruházatuk minden cikkjét pénzen veszik, még a' fejérruha neműeket is. A' len-termesztést és fonást gazdaság körüli munkák

miatt mellőzik. Az egyetlen szoknya saját kezök munkája. Ez többnyire fekete festett gyapjúból, általuk fonva, 's miután a' takácsnak bordáiból haza kerül, számos redőkbe csinosan varva, a' fiataloknál arasnyi, az öregeknél alig ujjnyi széles selyemmel szegve készül. Harisnyájok kék gyapot. Czipőjek fekete bőr vagy bárson. Elöl jól terültt, hátul sarokkal ellátva, az öregeknél csattal, a' fiataloknál szalag-fodor- 's bokorral ékeskedik.

Már most tetőtől talpig olvasóink és szép olvasónéink elébe állítottuk volna moson vidékieinket, különös figyelemmel levén a' nőkre; kikben, ha egész alakjokat jobban szemügyre vesszük, könnyen egy travestált Minervát lelhetnénk, kinn a' vitéz főkött a' sisakot, a' mellett szélesen elfedő fejrém a' mell-vasat, bőr tömörségű szoknyájok a' panczélinget, kékes harisnyájok és czipőjek a' vaspléhvel fedett harcz-sarut ábrázolhatnák; 's ha még ezután az illy falusi hösnő kezében dárda helyett egy póznát, a' kezeikben nem szokatlan petrenczefát, rajzolnók, a' hasonlatosság könnyen csalékonynya is válhatnék.

(*Vége következik.*)

ELBESZÉLÉS.

A' tűzbolt.

(*Vége.*)

„Most bátor és éber lelket!” — mond Colombo. — A' legsebbe égi kékek széles láthatára fejlődék ki a' gróf és bűvész szemeik előtt: de csillag és felhő nem látszottak azon. Egy zörej, mint száraz lombé, mikor őszi szél veri, emelkedék most, és nőtön nőtt. Ragyogó fényjelenetek vonultak keresztül, és kialudtak. Az épületről két, hosszú, halványpiros sugár lövölt messze tájra. Bódító hang üte egy-kétszer.... 's a' gróf különös fekete lényt látta a' távolban, melly gyorsan iramlott a' Dogepalotának arkadjai felé. — Harmadik harangütés hallatszék. 's e' kétséges lény lerothant az ablakon. — Ujra irtóztató bőgés. — Morentali nem bátorodék a' rettenetes alakra pillantani, melly most előtte állott, 's bő köpönyegével fedé-el arcát.

Asprenici halkkal szólt hozzá:

„Csak három kérdést szabad tenned!”

Reszkető és törött hangon kérdezé az egyébkor olly büszke gróf:

„Él még fiam?”

„Meghalt!” — felelé egy lassú szózat, melly nem halandóé látszott lenni, 's még is a' lélek belsejébe hatott.

A' gróf hallgatott; eltűntek legutósó reményei, 's visszatérni indult, mélyen sohajtván, midőn Asprenici figyelmezteté, hogy még két kérdéssel szabad.

Kissé feszesebb hangon kérdezé most, kié volt a' fejdisz, melyet ő Julienek adott?

„Nőd hordá ezt legutósó napjáig.“

„Miként ismert reá Miollano?“ — kérde a' gróf egykedvűleg.

De a' feleletre fájdalmas kiáltást tön a' fő olasz, 's ájultan a' földre rogyott.

Reggel, néhány órával e' jelenet után, a' legfőbb velencei családok gyülekeztek össze, egyházba kísérni a' papi áldás által összekötendő jegyeseket. A' gróf a' legutósók közt jelenék-meg, 's a' huzam tüstént indulni kezde. Az egyházat andalító orgonahangok, az oltár kerületét tömény-füst-felhők tölték-el. Már közel-gének Castiglia 's bájló társa az oltárhoz; már készült a' pap szent tiszrét kezdeni, midőn Morentali előlép, 's reá feszes tekintetet vet.

„Kis várattal atyám! előbb egy szavam van még e' gyermekekhez, 's barátimhoz. Lorenzo és Julia, 's ti mind, kik jelen vagytok, halgassatok engem! — Ma egy hónapja, hogy parancsomra Miollano sajkás a' Tizek tanácsának zsoldosai által elfogattatott. Megjelent előttem, 's kinoztatám őt, mert vétkes vala, e' fejdiszt megismervén. Leányom! láttad ezt valaha az előtt!“

Julia elvevé atyja kezeiből a' kincset, 's könyvek boriták arcját. — A' gróf folytató:

„Ismered tehát! — Már így barátim! meg kell nektek mondanom, hogy e' kövek egykor nőméi voltak; én őket egy szép leánynak adtam e' városban, kitől későbbben visszavettem. Miollano látta őket, midőn még hitesem bírát: mivel azonban előttem megmondani nem tudta, miről emlékezek ezekre, eltörettem tagjait a' kinpadoñ, 's azután lánghalálnak áldoztam őt a' tűzboltban.“

E' hideg, csaknem gúnyhangon elbeszéli történet milly benyomást tett a' társaságra, könnyű képzelni.

„Véleményem szerint — felelt Lorenzo — illőbb volna e' történetet a' tanács titkos levéltáraiban eltemetni, mint itt jegyesem 's a' vendégek előtt elbeszélni.“

„Miért nem, castigliai gróf? — hisz' a' vétkes fiam volt, 's Julia testvére!“

Vad hahota követé e' szókat. Morentali pisztolt szegzett homlokának, melly agyvelejét messze fecskendé körüi. Julia halva rogyott Lorenzo karjaiba.

Németből FENÍCZI.

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

Czetek fajtái. (Féle.)

Narval (Monoceros, egyszarvú). La Cepéde ennek három fajáról tesz említést; a' parancsnokok pedig csak egyet ismernek, külsőjére nézve változót. A' hímeknek egy legfőlebb 9—10 láb hosszúságú 's erős elefant csont nemű foguk van. Tökélyesen megnöve 13—16 lábnyi hosszú 's 9 lábnyi vastag. 2—3¹/₂ ujjnyi vastag szalonnája igen jó, 's ezért a' szigonyászok örömmel fogják. A' grönlandi czetnek korán sem ellensége; hosszú agyarárt más állatok ellen védelmül, és levegőt szivandó, jégtörésül használja. Hol Narval mutatkozik, a' grönlandi czet is közel van.

Vezérlő delfin (delphinus deductor, léading whále). — Ez mintegy 24 lábnyi hosszú 's 10—11 lábnyi vastag; mindkét áll-kapczájában 3¹/₄ — 1¹/₄ ujjnyi hosszú, 22—24 foga van. E' hal sokban hasonló a' Grampushoz; lényegileg még is annyira különbözik attól, hogy egy egészen külön fajtképez, melly még eddig nincs meghatározva. A' halászok vezérlő czetnek nevezik; mert nagy csapatban uszik; és Shetland 's Orkne szigetek mellett nagy számmal fogatik. Szalonnája 3—4 ujjnyi vastag.

Fejér hal (beluga, white whále). — Spitzberga déli öbleiben, de leg-nagyobb mennyiségben Hudson-öbölben 's Davis-union fogják, szép szalonnája kedvéért. A' folyók torkolatját gyakran erős hálókkaal zárják-el, 's ez által futásukat gátolva (minthogy seregestől járnak) nagy mennyiségben öldösik-le szigonynyal 's láncsával.

A' Spitzberga körül találtató czápa különös fajtképez. Ez, midőn a' halászok grönlandi czetet fejtenek-fel, hivatlanul munkatársnak csatlakozik. Nyalakodásaért azonban gyakran életével adózik, minthogy megfogatik, és májából igen szép és jó zsirt főznek.

Legszerencsésebb idő volt a' czet-halászatra 1683. — Ekkor 242 hajó 1.800 dereglyével 's 10.000 emberrel volt czethalászatra. Ez időben 46 év alatt 32.900 czetnek jutottak birtokába. Így nem csuda, ha a' mostani halászatok nem olly jövedelmezők.

Nem lesz érdektelen itt egyszersmind közleni a' Hollandok és nyugoti Frieslandiaknak északra tett czettáborázásaik áttekintését is.

Évszám	Hajók	Elveszett hajók
1669-től	1678-ig	995 83
1679 „	1688 „	1932 113
1689 „	1688 „	955 82
1699 „	1708 „	1652 62
1709 „	1718 „	1351 51
1719 „	1728 „	1504 40
1729 „	1738 „	858 13
1739 „	1748 „	1356 31
1749 „	1758 „	1339 30
1759 „	1768 „	1324 25
1769 „	1778 „	903 31.
		14.167 561.

A' kiállítási költség, hozzá számítva a' szalonna kisütését is, 177.893.970 forintra ment. A' préda ára 222.186 770 forintot tön, 's így 44.292.800 forint volt a' tiszta haszon; ide nem számítva azon élénkséget, melly a' mesterségek és kereskedésben ez által támadt.

RÖJTÜKI.

Lángoló folyam Amerikában. — Cooper G. ur a Frontigly folyón egy homokponk eltisztításával foglalatoskodván, furójok 375 lábnyi mélységben hirtelen lesüppedt 's egészen eltűnt. Néhány pillanat múlva mély, tompa morajt, távuli mennydörgéshez hasonlót, hallottak a' munkások a' nyílásból felzugni, 's kevéssélezután tiszta, átlátszó olajnemű higany bugyogott-fel, a' viz tükrét csak hamar nagy mennyiségben elborító. Egy adagot edénybe gyűjtének e' higanyból 's lánggal hozták érintkezésbe; a' higany azonnal lobogó lánggal égett. Ezt kandiságból a' folyamon úszóra önték 's azonnal lángban állott egész folyam. E' fölséges tekintethez semmi sem hasonlítható a' világon, 's midőn a' láng-habok Stoddart erősség felé hömpölyögtek, 's a' tiszta éji ég e' szokatlan tűneményt visszatükrözté, olly látványt nyújtott a' szemnek, mellynek nagyszerű szépsége a' leggyönyörűbb éjszaki fény minden pompájára homályt vonandna.

KÜLÖNFÉLE.

Hírlapi hazugság. A' franczia lapok között, mellyek néha legsületlenebb híreket közlenek, vannak olyak is, mellyek magukat feuilles graves-nak (komoly lap) nevezik. Utóbbiak sorába tartozik a' „Moniteur Parisien“ melly nem régiben következő hirt közle: „A' neudeggi uradalom a' sors különös játéka által egy ölbeli kutyácska birtokába jutott! Slapinszky öreg bárónának egy Chichita nevű hófehér öbelije volt, mellyet mindenek felett szeretett. Egy napon kedvenczével, mellynek szolgálatára különös eselédet tartott, a' kereveten ülván, egy sorsszám-kereskedő jelenté magát. A' báróné két sorsszámot vett; egyet maga, egyet kedves Chichitája részére; ez utóbbit összehajtogatván, azt annak bárson nyakkötőjébe vará. Azonban a' báróné meghalt még a' huzás előtt; de végrendeletében nem feledkezett-meg kutyája sorsszámáról említést tenni; és mi mindennél csudálatosb, éppen e' sors nyerte meg az uradalmat, 's így az törvény szerint Chichita tulajdona!!

Ritka testvéri szeretet. Ismét egy ritka példája a' testvéri szeretetnek, 's különös, hogy ez többnyire az Oroszok közt találtatik. Egy fiatal pórsuhancz minapában katonának ajánlkozék nős testvére helyett. Az ajánlat örömmel fogadtatott; midőn azonban az ujoncz orvosilag megvizsgálták, úgy találták, hogy mind-két lábán hat-hat ujja van, 's így a' szabály szerinti katonai bakancsot nem viselheti. Az ujoncz visszautasított, 's a' család tagjai ismét ott voltak hol előbb, az az bizonytalan szorongásban. Az elutasított vigasztalá bátyját, orvoshoz ment, 's felesleges két ujját levágtatá. Alig gyógyultak-be sebei, ismét az ujoncz-választmány előtt állott, 's ez uttal természetesen be is avattatott. Ezen elszántság és ritka testvéri szeretet a' czárnak fülébe jutván, 300 rubelt rendelt neki ajándékozatni, és az örsereg tagjai közé iratta.

Farsangi csíny. Parisban két fiatal journalista sajátóságos csínyben találta kedvét. Egyik álорezás bálban egy fiatal írónét a' ujján maradt tintafoltról megismertek, 's midőn az egy fiatal idegennel, ki mint látszék üdvét találta a' nővel társalgásban, kedvére mulatoznék, a' két kedvrontó hozzá lépett, 's elég hallhatólag fülébe sugva kérdé: „Mama, nem megyünk még haza?“ — A' fiatal imádó, kit e' kérdés, 's a' nagy kamasz két fiúnak te-

kintete mennyéből rántott-le, hűledezve ajánlá magát, 's távozték. A' franczia Múza, ki kéjrontóit megismeré, más nap kinyilatkoztatá nekik, hogy, sajátja anyjokat, kik illy elvetemült fiaakat neveltek.

EMLEKMONDÁS.

A' derék.

Gyáva tűr békót; nem alázul abba
A' derék; ösvényt elejébe mester
Nem terít; önnön maga nyit magának
A' nemes útát;
Ismeretlent és ujat, a' minőt még
Senki nem surlott soha, bámulatra
Hozva minden lényt.

VALKÓ után --

A' nemzetiség az emberi lény minden erejébe 's lelke legbelsőbb rejtekeibe szőtt természeti tulajdon, melyet az önbecs megsemmisítése nélkül szinte olly lehetetlen kiirtani, mint bizonyos, hogy a' szív kiszakítása után világunkon többé élni nem lehet.

G. SZÉCHENYI. I. után

A' szépség lélek nélkül aranypórhoz hasonló, mely a' lepke szárnyain csillog, 's lesodorra kelletlen hamuvá lesz.

KISFALUDI KÁROLY után FEHÉRVÁRY.

A' háladátosság szebb, mikor szívből jő, mint ha kézzel fizetk-meg. Amaz holtig sem fogy ki, emez által pedig gyakran egyszer 's örökre le van az adó róva. Azzal a' tiszta lelkű, ezzel a' haszonleső szokott inkább megelégedni.

1829. MINERVA szerint Muki, Vácról.

Szórejtvény.

Anyja a' föld, mű készíti,	'S ék nélkül Árpád ideje
Lakjaidat ékesíti;	Öltönyét nevezé vele. —
Harmadik betű hijjával	Egésze kincs. — Fejét vesztve
Vonz ízével 's illatjával,	Drágább, 's ha ékjét elvetve
Visszaról nézed egészét,	
Az jegy szótag négy betűjét.	

SZÜCS KÁROLY.

Előbbi rejtvény: VENDEL, ENDE.

Figyelmeztetés. A' Pesten junius elején tartandó Medard-vásár legbiztosabb alkalmul szolgálván t. cz. pártfogóinknak e' lapok jövő fél évi díjját egyenesen a' kiadó hivatalba felküldhetni — figyelmeztetjük a' t. olvasókat, hogy e' folyóiratnak közelítő második fél évi folyamatjára az előfizetés már elfogadtatik. Tisztelettel kérjük ez uttal ismét pártfogóinkat, kik félben szakadás nélkül ohajtják venni az említett lapokat, hogy a' közelebbi fél évre járandó folyamat iránt legalább junius közepeig akár itt a' kiadónál akár a' cs. k. postahivatalokon méltóztassanak rendelkezni; mert a' vidéki postákon későbbben tett rendelmények közönségesen olly későn küldetnek-fel a' pestbudai főpostahivatalokra, hogy (az illető borítékok nyomtatása sem történhetvén-meg azonnal) az illy elkésett előfizetők félbenszakadás nélkül nem kaphatják-meg ohajtott hirlapjaikat.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomtatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.